

“Anormala da haur-eskoletan eta Haur Hezkuntzan hain gizon gutxi aritzea”

Zergatik dago hain gizon irakasle gutxi 3-6 urteko umeekin, Haur Hezkuntzan? Zer esanik ez 0-2 urteko umeekin, haur-eskoletan. Genero rolez, zaintzaz, errezeloz eta umeentzako erduz mintzatzeko bi belaunaldirekin bildu gara: erretiratu zen arte Haur Hezkuntzan irakasle aritu zen Rafa Lizeaga, eta duela bost urtetik haur-eskoletan hezitzaile dabilen Axi Iriarte. “Norbait oso maskulinoa ikusten dugunean, pentsatu dezakegu ez duela zaintzarako grina izanen”.

 MIKEL GARCIA IDIAKEZ DANI BLANCO / ARGIA CC BY-SA

Rafa Lizeaga 1984an hasi zen Haur Hezkuntzan, eta 2015ean erretiratu zen, Donostiako Amara Berri ikasketxean. Axi Iriartek duela hamalau urte egin zituen ikasketak eta bost urtetik hona ordezkapenetan dabil haur-eskola batean eta bestean.

Haur-eskolako edo Haur Hezkuntzako irakasle izateko ikasten dutenen artean, gizonen proportzioa mantendu egin da azken hamar urteetan; oso gizon gutxi aukeratzen du lanbidea. Hainbeste urtetan ez da ezer aldatu arlo honetan?

Axi Iriarte: Pentsa, duela hamalau urte ikasketak egin nituenean, irakasleak esan zigun gizonak izanik erraztasun handiagoak izango genituela, aldaketa zeterrelako haur-eskoletan, baina berdin jarraitzen dugu. Kurioso da, zaintza oinarri duten beste lan feminizatu batzuetan (erizainak, erizain laguntzaileak, geriatrian...) modu naturalean sartu dira gizonak, baina bai gurean, bai jangeletan, ez da ia aldaketarik egon, bietan jardundut eta ia beti gizonetzko bakarra ni izaten naiz. Aldaketa bai sumatu dut besteen ja-

Axi Iriarte:

“Zaintza lanak gustuko ditudala jabetzea eta hori onartzea kostatzen da, nire buruari aitortzea zaintzarako dohaina dudala; gaizki ikusia dagoela dirudi”

rreran, zaintzaile naizelarik nola hartzen nauten: lehen nireganako mesfidantza handiagoa zuten, batez ere haurren aitona-amonek.

Rafa Lizeaga: Gizartea asko aldatu da hainbat arlotan, baina honetan antzera jarraitzen dugu. Haur Hezkuntzako ikasketetan, hogeita bost ikasletik sei bat gizon izango ginen. Eta ondoren, nire eskolan, Haur Hezkuntzako hogeita hamar irakasle artean gizon bakarra ni nintzen.

Nola eragiten dute, kontziente eta inkontzienteki, genero rolek gure ikasketa profesionalen aukeraketan? Zuek nola bukatu zenuten lan horietan?

Lizeaga: Ni hasi nintzenean, eskola-aurrea deitzen zitzaion Haur Hezkuntzari, eskola ere ez zen, eta *escuela maternal* ere esaten zioten, ama-eskola, amari lotua; ikasketa horiek aukeratu nituenean “hori emakumeen lana da” entzutea egokitu zitzaidan, behin baino gehiagotan. Lehen Hezkuntzara iritsi aurreko etapari ez zitzaion (eta gaur egun oraindik ere sarri ez zaio) funtzio hezitzailea aitortzen, eta umeak zaintzea emakumeekin lotzen dugu. Nik Elektronika ikasi nuen eta soldadutza egin ondoren Magisteritza hasi nuenean, garbi izan nuen Haur Hezkuntza egin nahi nuela, lehenengo etapa hori zein funtsezkoa den ohartuta. **Iriarte:** Nik ez nuen batere argi zer ikasi nahi nuen, lehenengo sukaldaritza egin nuen, gero Haur Hezkuntza, zeladore izateko oposizioak egiten hasi nintzen... Ahalik eta lan aukera gehien izatea nuen helburu, baina urteekin ohartu naiz zaintza lanak gustuko ditudala eta ho-

Axi Iriarte (ezkerrean) eta Rafa Lizeaga.

rretaz jabetzea eta hori onartzea kosta egin zait, nire buruari aitortzea zaintzarako dohaina dudala, gizon bezala ez digutelako zaintzarako prestatzen, are gehiago, gaizki ikusia zegoela edo dagoela dirudi.

Emakumeek “gizonen profesioak” aukeratzea aurrerapausotzat ikusten da, gizonak “emakumeen profesioak” aukeratzea gutxiesgarritzat? Zuek nola bizi duzue zuen identitate profesionala?

Iriarte: Ziurrenik gutxiesgarri ikusiko du askok, nik aldiz harrotasun handiz bizi dut nire identitate profesionala, beti erakarri naute markatu gabeko bideek, erronkek, eta iruditzen zait biak direla aurrerapauso, gizarte berdintasunaren bidean.

Lizeaga: Prestigioa duten lanbideetara edo lanbide guztietara iritsi ahal izatea emakumeek lortu duten zerbait da, egin duten borrokari esker; aldiz, gizonak joatea gutxi baloratutako profesio batera hutsaren hurrengoa da gizartearen begietara, gizonak beharbada ez dugu oraindik pauso hori eman.

Rafa Lizeaga:

“Estereotipo batzuk oso sartuta dauzkate haurrek, kontzeptualki hala ‘ikasia’ dute, baina eskema horietatik ateratzen dena bizi dutenean, natural bizi dute”

Gizartearentzat, haur txikiekin aritzeak ez du nahikoa meritua eta baliorik?

Iriarte: Hala da, nahiz eta gaur egungo testuinguruan are garrantzitsuagoak garen, gurekin ordu asko igarotzen baitituzte umeez, oso txikitatik. Esango nuke oro har irakaslearen figura prestigioa galtzen joan dela eta piramidean azkenak gu gara: unibertsitateko irakasleak, institutukoak, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza, Lehen Hezkuntza, Haur Hez-

kuntza eta gero haur-eskolak, prestigioan eta soldatetan ordena hori ikusten dut.

Hain justu, zuzendaritzetan eta maila goragoko taldeetan gizon gehiago dago. Prestigio handiagoa, soldata hobeak eta agente postuak bilatzen dituzte gizonak?

Iriarte: Haur-eskoletan gizon gutxiagok egiten du lan, horretarako ikasten dutenek baino. Ikasten ari direnen artean, gutxienez ikasleetako bat gizona izan ohi da gelako, alegia %4, baina gero %4ak ez du bukatzen haur-eskoletan lan egiten, beste nonbait bukatzen dute. Gipuzkoa guztian ordezkapenak egiten aritu naiz eta haurtzaindegi handietan ordura arte izan duten lehenengo edo bigarren gizona izan naiz, eta haurtzaindegi txikietan, ordura arte izan duten lehenengo gizon hezitzailea. 2023an gaude...

Lizeaga: Haur Hezkuntzan ere, hasi ginen sei gizon ikasleetatik hiru mantendu ginen lan horretan, gainerakoek goragoko mailetara egin zuten. Bigarren Hezkuntza sortu zenean adibidez (1996-97) gizon pila bat pasa zen Lehen Hezkuntzatik Bigarreneara. Zuzendaritza postuetan

ra, goiko mailera... mugitu ziren gizon asko, baina ez soldatagatik (lanean hasi nintzenez, Haur Hezkuntzakook gehiago kobratzen genuen), rolen kontua ere badago atzean: espezializazioak orduan hasi ziren, eta gizonak soinketa aukeratzeko zuten, oso emakume gutxi zegoen soinketa ematen. Edo koordinatzaile bat aukeratu behar eta taldeak segituan ni hautatzen ninduen, eta esaten nien, "hainbeste emakumeren artean, gizon batek izan behar du koordinatzaile?". Oso jende ona zen, jende prestatua, baina oso sartuta ditugu gauza horiek.

Zein ezaugarri eta gaitasun izan behar ditu haur-eskola eta Haur Hezkuntzako irakasleak? Jarrera oso maskulinoak (maskulinitate hegemonikoaren ikuspegitik) ez dira uztagarriak umeen zaintza eta heziketa egokiarekin?

Iriarte: Haur-eskoletan lanean emakume maskulinoagoak eta femeninoagoak dauden moduan, gizonen kasuan ere berdin. Haur txikien hezitzaile gisa, ziurtasuna transmititu behar diezu haurrei, pazientzia, goxotasuna, alaitasuna... eta zaintzailea eta dibertigarria ere izan behar duzu. Norbait oso maskulinoa ikusten dugunean, pentsatu dezakegu ziurrenik ez duela zaintzarako grina izanen, eta hori ikusten dugu aita bihurtzen diren zenbait gizonen kasuan: beraien rola da mugak jartzea eta haurrarekin aktibitateak egitea, baina solasaldiak, gestio emozionalagoak, denbora asko eskatzen duten gatazkak... amak kudeatzen ditu,

Axi Iriarte:

“Lankideek zer transmititzen duten ere garrantzitsua da. Umea lokartzera baldin banoa eta lankideak esaten badu ‘ez, nik lokartuko dut’, umeari mezu bat helarazten ari zara”

eta distantzia hartzen dute gizonak. Nik, nire izaeragatik, erraz eta natural egiten dut lan haur-eskolan, baina hainbat gizoni kosta ahal zaio.

Lizeaga: Zure “gizontasuna” oso markatuta baldin baduzu, agian ez duzu lanbide hau aukeratu, baina ni oso urruti nago hortik. Beti oso ondo moldatu naiz eta hasieran gurasoen aldetik halako mesfidantza egon badaiteke ere, lankideen partetik tratatu ona jaso dut. Umeek erraz jo dute nigana, nolabait gainera berezia zarelako, espezimen arraroa, bakarra! Gizonak bezala, emakumeak ere badira betiko rola transmititzen dituztenak eta inportanteago iruditzen zait zein balore transmititzen ditugun, ze bizi dugun ikasgelan egunerokoan.

Beharbada orduan ez da maskulinitate kontua, gizonen zaintza lanetatik ihes egiten dutela baizik...

Lizeaga: Hori errealtate bat da, bai.

Iriarte: Uste dut gaur egungo gizartean gizon sentsibleak, goxoak, zaintzaileak... ez daudela gaizki ikusita, baina aldatetako oso poliki datoz, eta erreferentzetan eta modernotzat nituen gizon batzuen kasuan, gero ohartu naiz haien bikotekideekin eta seme-alabekin dituzten roletan gauzak ez direla hainbeste aldatu. Esango nuke zaintza orduak gehiago parekatu direla beharagatik (bi gurasoek lan egiten badute, adibidez), baina inplikazioa ez dela bera eta lehen aipaturiko lanketa emozionala, haurrarekin eduki beharreko solasaldiak eta abar oraindik ere emakumeek egiten dituztela gehienbat.

Umeek ezberdin hartzen al dute irakasle gizona? Rolan arabera banaketaren bat egiten al dute?

Lizeaga: Hernaniko Gay-Mur eskolan bi ikasgela batu eta irakasle emakume bat eta biok batera aritzen ginen, eta ez zegoen ezberdintasunik, haurrek batengana edo bestearengana jotzen zutenean. Bikotean arituta, ikasgelan rol ezberdinak hartzen genituen kontzienteki eta elkarrekin hitz eginda, baina ez emakume eta gizon rola, bestelakoak baizik (batek esaterako hauraren autonomia bultzatzen zuten, besteak haurra laguntzen zuten...).

Iriarte: Haurrak hain txikiak izanik, nireganako hasierako kontaktua kosta egin zaie batzuei, itxuragatik (handia naiz, bizarduna, tatuajeekin... eta agian inguruan ez dute halakorik), baina zure energia segituan antzematen dute eta ordu erdira jada gustura daude nirekin. Oso txikiak dira eta umeak oraindik ez daude kutsatuta.

Lizeaga: Are, ez dira kutsatzen, errealtate hori bizi egiten dutenean. Zeren kontzeptua izan badute, adibidez belarritakoak jartzea nesken kontua dela esaten zuten, eta nik esaten nien, “ba nik belarritakoak ditut, ni zer naiz orduan?”; edo irakasle izateko emakume izan behar zela esaten zuten, nahiz eta ni ezagutzen ninduten. Eskema eta estereotipo batzuk oso sartuta dauzkate, kontzeptualki hala “ikasiaz” dute, baina eskema horietatik ateratzen dena bizi dutenean, natural bizi dute.

Eredu zarete ikasleentzat. Umeen artean genero rol estereotipo batzuei aurre egiteko nahikoa da gizon bat

irakasle jartzea, ala gizon horrek zein balio dituen eta hezkidetzeta nola ulertzen duen ere inportantea da?

Iriarte: Imajinatzen dut gizon izate hutsagatik figura ezberdina banai-zela haientzat, eta eredu gara, bai, bat gehiago, gainera ohituta daudenarekiko ezberdina, eta hori ona da. Nik eredu goxoa, alaia, zaintzailea, ziurra eta dibertigarria izan nahi dut haientzat. Eta erakutsi nahi diet emakume nahiz gizon gauza berdinak egiten ditugula eta modu goxoa eta taldean natural jardun dezakegula, ez diola axola haurra lokartzeko une horretan ni nagoen ala lankide dagoen.

Lizeaga: Gizon edo emakume izatea baino inportanteagoa da zer transmititzen dugun, zein balore, gauza asko transmititzen dugulako denok, kontziente eta inkontzienteki, eta hori da haurrek jasotzen dutena. 4-5 urte dituztenerako, estereotipo pila bat azaltzen da egunerokoan, arrosa nesken kolorea dela eta beste makina bat adibide, oso txertatuta daudenak, etengabe lana da hori guztia auzitan jartzea haurrekin, bai gizonen aldetik eta baita emakumeen aldetik ere.

Iriarte: Lankideek inkontzienteki zer transmititzen duten ere garrantzitsua baita. Umea lokartzera baldin banoa eta lankideak esaten badu “ez, nik lokartuko dut”, umeari mezu bat helarazten ari zara. Oreretako haur-eskolan aritu nintzenez, nire lehenengo egunean haurrak lokartzen utzi zidaten eta nire ziurgabetasunak azaleratu ziren (farde-lak aldatzeak eta lokartzeak segurtasun handia eskatzen baitio umeari heldu horrekiko), baina umeez primeran egin zuten lo eta esperientzia horrek erakutsi zidan haurrei ematen dizkiegun mezuen garrantzia: umeen erreferenteak konfiantza badu zugar, umeez ere izango dute konfiantza zugar.

Finlandian eta Norvegian neurriak hartu dituzte, Haur Hezkuntzan gizonetzko irakasle gehiago aritu daitezten, irakasle talde mistoak osatzea onuragarri dela sinetsita.

Iriarte: Aspalditik daramat hori esaten, eta hemen ere hori egin daiteke progresiboki eta poliki-poliki, instituzioek lagundu beharko lukete parekidetasun horretarantzko bidea egiten, batez ere haur-eskoletan, baina zaila zait irudikatzea nola egin: oposizioetara 100 pertsona aurkezten bagara eta horietatik 98 emakumeak badira, logikoena da haiek

Rafa Lizeaga:

“Gizon bat ume txikiekin lanean ikustea susmagarria zaio jendeari. ‘Emakumeen lana izanik, zer egiten du gizon batek hemen?’, esaten du gure inkontzienteak”

izatea aukera gehien. Gustatuko litzaidake jakitea zehazki nola egin duten bide hori Finlandian eta Norvegian, ahalik eta modurik justuenean.

Lizeaga: Nik uste oso inportantea eta aberasgarria litzatekeela talde mistoagoak izatea 0-6 adinekoen hezitzaileena. Anormala da haur-eskoletan eta Haur Hezkuntzan gizonen presentzia hain urria izatea. Eta generotik harago, arrazari, aniztasun funtzionalari eta abarri lotuta, irakasleen artean aniztasuna egotea aberasgarria da. Gizartean zorionez ikusgarri bihurtzen ari diren errealitate horiek guztiek presentzia izan behar lukete gelan, egunerokoan gizarte oso anitzarekin egiten dugulako topo.

Irakurri ditudan ikerketen arabera,

Haur Hezkuntzan ez hainbeste, baina haur-eskoletan familiek mesfidantza eta errezelo gehiago dute euren umearen hezitzailea gizonetzko bada, nahiago dituzte zaintzaile emakumezkoak.

Lizeaga: Egokitu zait arraro hartzea, mesfidantzaz, baina erretiratzera nindoalarik, 3 urteko gelan nengoela ama batek esan zidan: “Hasieran sekulako beldurra eman zidan gelan gizonetzko bat ikustea, baina orain zer nolako pena ematen didan zu joateak”. Azken finean, deigarria da gizon bat ume txikiekin lanean ikustea, susmagarria zaio jendeari, pedofiloa izango ote den... “Emakumeen lana izanik, zer egiten du gizon batek hemen?”, esaten du gure inkontzienteak. Ingalaterran adibidez, urte luzez debekatuta egon zen gizonetzkoak Haur Hezkuntzan irakasle aritzea.

Iriarte: Haur-eskoletan ere errezeloa ohikoa da, duela hamabost urte are gehiago, ezjakintasuna eta gure beldurrak nahasten direlako. Ospitalean zeladore nabil eta han ere ikusten dut, baina alderantziz: lehen zeladoreak ia beti gizonetzkoak ziren, lan oso fisikoa delako, baina urteotan lana mekanizatzen, modernizatzen eta langileen proportzioa aldatzen joan da, eta hala ere, emakume bat doanean pazientea mugitzera edo posturaz aldatzera, askok mesfidantzaz hartzen dute emakume zeladorea. Esperientzia positiboek eta denborak konpontzen dituzte halakoak, eta horretarako gizon gehiago behar ditugu haur txikien hezitzaile. ●